

Med känsla för historien

Ingvar Hedenrud arbetar med att återställa historien, från medeltid till 50-tal. Och han skulle gärna se att någon började bryta Gotlandssandsten igen.
– Det finns en efterfrågan, säger han.

TEXT PETER WILLEBRAND FOTO KARIN OLEANDER

Restaureeringskonsult.

– Det är vad jag brukar kalla mig, kort och gott.

Ingvar Hedenrud bestämde sig för att starta eget för snart ett par år sedan. Med 20 års erfarenhet av fasadrestaureringar, från bland annat Tyréns, hade han hunnit bygga upp ett stort nätverk och arbetat med de flesta typer av byggnader och material. Han har inte behövt ångra sig. Och han har heller inte saknat arbete – tvärtom.

– För tillfället är jag involverad i ett 20-tal projekt, och det ser inte ut som det kommer att minska de kommande åren, säger han.

Uppdragen speglar ganska väl temperaturen på Stockholms överhettade byggmarknad. Ingvar jobbar med allt från privata sekelskiftesbostäder till offentliga byggnader som Nationalmuseum. Han räknar även upp flera kända kyrkor som Engelbrektskyrkan, Storkyrkan och Matteuskyrkan.

– Spannet går från medeltid till 50-tal, sammanfattar han.

Vi träffas på en adress i Östermalm där en bostadsrättsförening är i slutfasen med fasaden. Ny röd puts lyser i den låga höstsolen. Ny ljusgrå kalksten från Borghamnsten har fått ersätta gamla delar och detaljarbeten i relief som vittrat sönder. Hantverket lyser igenom i den nya tandhuggna ytan och markerar en tydlig skillnad jämfört med delarna som ännu inte bearbetats.

– En av de svåraste utmaningarna i det här projektet var att hitta en färg till valvbågarna som matchar kalkstens nyanser.

En av de boende i föreningen kommer ut och kommenterar intresserat arbetet och frågar nyfiket. Det är vanligt med starka och personliga engagemang i bostadsrättsföreningar, i synnerhet när man restaurerar på Östermalm, berättar Ingvar. Under tiden som restaureringsarbetet har pågått på den här adressen har listan på vad som ska åtgärdas utökats. Föreningen har bland annat bestämt sig för att lägga till fler detaljer, som gatunummer i bladguld i huvudentrén.

– Det är ganska vanligt att ett uppdrag blir mer omfattande än vad som först var planerat. Jag kallas in för att göra en skadeinventering av en fasad och upptäcker då att mycket annat är efter-

satt. När jag till exempel satte kniven i trägolvet på balkongerna här visade det sig att träet var genomruttet.

Ingvar Hedenruds intresse för restaurering och byggnadsvård väcktes via studier i konst- och arkitekturhistoria.

– Jag har alltid haft ett stort och praktiskt intresse för material och gillar att jobba med händerna, jag mekar till exempel ofta med bilar när jag är ledig.

Han utbildade sig till byggnadsantikvarie på Gotland, hos konservatorn Tord Andersson som bland annat var specialiserad på sten.

– Det var oerhört lärorikt att få ta del av hans kunskaper.

För en restaureringskonsult är förstas den djupa kunskapen om materialet och materialets egenskaper kärnan i verksamheten. Det innebär också att Ingvar Hedenrud måste kunna hitta alternativ när det visar sig att tillgången på ett historiskt material är begränsad. Den gotländska sandstenen förekommer till exempel i många kända byggnader i Stockholm, inte minst slottet. Den är också väldigt vanlig i många sekelskiftesfasader. Men eftersom stenen inte bryts längre är den svår att få tag på i dag, nästintill omöjlig.

– De sista riktigt bra bitarna har redan gått åt, säger Ingvar Hedenrud med ett snett leende.

Iden pågående restaureringen av slottet har den gotländska sandstenen istället ersatts med den schweiziska rorschachersandstenen som med tiden ska gulna och bli mer lik förlagan. Ingvar Hedenrud tycker själv att det är synd att ingen längre aktivt bryter den gotländska sandstenen, att marknaden inte har bedömts som tillräckligt lönsam.

– Det är inte min sak att göra företagsmässiga bedömningar, men från min horisont finns i alla fall en stor efterfrågan. Och det är många framtida projekt där det kommer att vara aktuellt att byta ut den gotländska sandstenen, konstaterar han.

När det gäller restaureringen Nationalmuseum har situatio-

”Vilka historiska stadsvandringar skulle man inte kunna göra med stenen som berättaren?”

nen varit den omvända. När den röda och gråa kalkstenen från Borghamn skulle ersättas besökte man brotten på plats i Borghamn för att försäkra sig om nyanser och tillräckliga volymer.

– Vi kunde själva stå i brottet och jämföra med materialet som skulle bytas ut.

Stockholm har många byggnader som är kulturhistoriskt skyddade ur ett nationellt perspektiv. Men än vanligare är de byggnader som Stockholms stad själv pekat ut som kulturhistoriskt värdefulla. De byggnaderna skyddas enligt plan- och bygglagen, vilket innebär att en byggnadsantikvarie ofta kopplas in vid till exempel en utbyggnad. Ingvar Hedenrud brukar då kallas in som stöd till arkitekter som står inför olika bedömningar.

– Ju tidigare man kommer in i den typen av processer, desto enklare och bättre blir det oftast. Dessutom kan man undvika att dra på sig onödigt höga kostnader.

Vi går längs Strandvägen där husen är en provkarta över Sveriges stenindustri de senaste århundradena. Ingvar Hedenrud går in i rollen som guide och beskriver detaljerat det vi ser. Så småningom kommer vi fram till Birger Jarlsgatans början där vi får en grundlig föreläsning av var de sista bitarna av den riktigt fina gotländska sandstenen har hamnat. Ingvar Hedenrud står mitt i den trafikerade gatan och pekar ut detaljer på fasaderna.

– Vilka historiska stadsvandringar skulle man inte kunna göra med stenen som berättaren, säger han.

Det låter som en utmärkt idé, och det är svårt att föreställa sig en bättre guide för upplevelsen än Ingvar Hedenrud.

Din egen favoritsten?

– Jag tycker om all svensk sten. Det är snarast variationen som fascinerar. Orsasandstenen är en både beständig och vacker. Av de historiska stentyper jag dagligen kommer i kontakt med är den snarlika Övedssandstenen en favorit. ■

Golvläggning

Naturstensgolv i bruk eller fix i entréer, gallerior och offentliga miljöer.

Narkesten.se